

DISSERTATIO CRITICA
DE
ORTU ET INCREMENTIS
LINGUAE LATINAE,

QUAM,
VENIA ORDINIS AMPLISSIMI PHILOSOPHORUM
AD AURICUM INCLYTUM ATHENAEUM,

P. P.
JOHANNES GABRIEL LINSÉN,
PHILOSOPHIE MAGISTER,

ET
CAROLUS GUSTAVUS OTTELIN,
WIBURGENSIS,
STIPENDIARIUS PUBLICI,

In Audit. Superiore die XX Decembr. MDCCCXI,
horis ante meridiem solitis.

P. II.

ABOÆ, TYPIS FRENCKELLIANIS.

VIRO
ADMODUM REVERENDO
ATQUE
PRÆCLARISSIMO,
SCHOLÆ TRIVIALIS, QUÆ HELSINGFORSIÆ FLORET,
RECTORI MERITISSIMO,
MATTHIAE INGMAN,

AVUNCULO SUMMA PIETATE COLENDO,

*Magistri quondam longe optimi, Fautorisque benevolentissimi
beneficia quam maxima plurimaeque grato animo revolvens,
sacrum hoc voluit, debuit,*

Admodum Reverendî Dilectissimique Nominis

cultor observantissimus
CAROLUS GUSTAVUS OTTELIN.

primis deberi videtur causis hujus rei fides: tum similitudini plurimorum in Lingua Latina vocabulorum cum Græcanicis, tum auctoritati DIONYSII HALICARNASSENSIS, quo judice Aborigines, Latinæ, & per consequens etiam Romanæ, stirpis conditores, Græci fuerunt coloni, temporibus in Italiam appulsi antiquissimis.

Ad priorem quod attinet, monendum videtur: quamquam magnus verborum sit numerus Latinorum, Græcis similium, hunc tamen tantum non esse, quantum postulare ipsa rei ratio, si lingua Græca vera Latinæ matrix fuisset. Græcæ enim cum præ ceteris multis id acciderit peropportune, ut eximie quamvis augefcente ipsius cultura, radices tamen suas non perdiderit (g): vocabula quidem Romana ex antiquis hisce linguæ transmarinæ rudimentis derivata essent facillima & Græcæ originis omnia. Nihilo tamen secius ingens exstat eorum numerus, quorum, vel maxima adhibita sollertia, nullæ in Græca inveniri possint radices (h). Deinde similitudo Linguæ Latinæ, rudioris adhuc, cum Græca esse debuisset

C

ma-

g) "Sermo Græcus, præ Romano aliisque, hoc præcipue commodi habet, ut, ex paucissimis & vix ducentis fontibus, omnis ejus derivatorum compositorumque infinita copia quam liquidissime promaneat". C. F. DAMM, *Lex. Græc.*, præf. Cfr. RIEMER, L. c. præf. p. XI.

h) Quo factum esse libens credas, ut J. G. WALCHIUS, ipse pronus ad Linguam Latinam e Græca derivandam, de indagandis tamen desperaret Latinarum vocum radicibus, fatereturque: hocce studium lubrico niti fundamento, *Hist. crit. Lat. Linguæ*, p. 245, not.

major, quam exultæ & politæ. Ita enim se res habet in matrice & propagine omni. Quod tamen de hisce linguis dicendum non est. Ipsi Græcorum auctores, litteras & patrias & Romanas plene docti, aperte testantur, diversitatem Linguae Latinæ veteris ab illa, qua tempore Punicorum utebantur Romani bellorum, tantam fuisse, ut vel peritissimorum acies in prisca illa interpretanda sæpe deficeret (i). Jure igitur conjicias, similitudinem Linguae Latinæ cum Græca temporis successu auctam potius fuisse, quam abolitam: quod primis ejus a Græca natalibus probandis parum est idoneum. Neque dissimulandum est, jam in eo valde diversum apparere Latini sermonis genium, quod eas respuat vocum conglutinationes, quarum ad summam ubertatem capax est mollis & delicata Græcæ Linguae materies. At fallam revera esse hanc de ortu Linguae Latinæ sententiam, ex eo maxime videtur probabile, quod studiosissimus ille litterarum cultor investigatorque linguarum sagacissimus, MARCUS TERENTIUS VARRO, eandem minime comprobaret. Is enim, præclara utut pollens linguæ & Latialis & Græcæ scientia, verba Latina non nisi invitus a Græ-

---

i) Testis hujus rei est POXYBIUS, dignissimus omnino, cui res narranti Romanas fidem quisque faciat. Loquitur scilicet *Historiarum* suarum L. III, c. 21, de antiquissimis inter Romanos ictis & Carthaginienfes scæderibus, quorum descripta etiam quædam affert: ad primum, in templo Jovis Capitolini Aediliumque, æque ac reliqua, servatum ærario, observans, se, quanta potuerit maxima, verba minus interpretatum fide; veterem tamen linguam Latinam ab ea, qua suo utebantur tempore, admodum fuisse diversam & nonnullis in locis vix intelligendam.

a Græcis voluit derivare, sed domesticas eorum quæsitit origines (k): quod evidens est indicium, non eandem illi, quæ QUINTILIANO, probatam fuisse sententiam, neque Græcam Latinæ Linguæ matrem ab illo fuisse habitam. Quod si quis ipsum accuset dicatque, gloriam linguæ patriæ tuendi causa hoc esse ab ipso factum, videat is ne injuste agat, cum fuerit ille profecto rerum Græcarum amantissimus (l). Neque ad veram quandam harum linguarum cognationem respexit HORATIUS, cum campum exhiberet Linguæ Græcæ Romanis demetendum auctoribus, ut læta ejus lege sermonis patrii ornarent arva. Vix enim, ex poëtæ sententia:

nova fictaque nuper habebunt verba fidem, si

Græco fonte cadant (m),

aliud quid demonstrari potest, quam familiarem adeo & dilectam

C 2

ctam

k) Pronuntiare illud de VARRONE, opere *de Ufuris*, SALMASIUM, testatur FUNCCIUS, *de Virili ætate Lat. L.*, pars prior, C. V. §. 6.

l) AULUS GELLIVS narrat, L. Aelium a VARRONE esse correctum, "quod vocabulum Græcum vetus, traductum in Linguam Romanam, proinde atque si primitus Latine fictum esset, resolverit in voces Latinas ratione etymologica falsa". Ipsum autem VARRONEM in eundem inductum fuisse errorem, GELLIVS ostendit, cum *furem* a *furvo* ille putavit appellatum, a Græco *φῶρ* (antiquiore lingua idem ac *κλέπτῆς*) rectius derivandum. *Noctes Atticæ*, L. I, c. 18. Patet inde, VARRONEM & proprie Romana nec Græco fonte emanantia statuisse verba, nec tamen cæco vernaculæ amore ductum huic omnia tribuisse. VARRONEM nimio indulsisse studio in mythis Latinis Græcas sectandi fabulas, Cel. observat HEYNE, *Excurs.* IV ad *Virgil. Aen. L. VII.*

m) *Epistola ad Pisones de Arte Poëtica*, v. 52, sq.

Nam Ipsi civibus Grajorum fuisse linguam, ut verba longe melius intelligerent frequentiorique facilius usu adoptarent inde mutuanda, quam quæ in domestica officina scriptorum quantumvis excellentium procudenda essent ingeniis. Omnino minime fuit evitandum, cum *artes agresti Latio inferret Græcia* (n), linguæ instrumento tradendas, quam Musis ipsis affirmes creatam, ut multa ejusdem linguæ vocabula, — culturæ, ex gente humaniore in rudem & barbaram emanaturæ, lege per omne ævum immutabili, — huic genti *indicia haberentur* vehementer necessaria ad *rerum* sibi hucusque *abditæ monstranda* (o). Justissimo autem huic & vere necessario verborum Græcorum in Linguam Latinam inducendorum consilio aliæ plures, nec ex quidem omnes æque probandæ, semet immiscuerunt rationes (p), quæ demum id effecerunt, ut in Hellenomaniam quandam Romani inciderent, cum in moribus omnique vitæ cultu conspiciam, tum in usu Linguæ Græcæ adeo crebram, ut multi eorum fuerint, *qui se Græcos quam Romanos haberi maluerint* (q). Qui immoderati Græcæ Lin-

guæ

n) HORAT. L. II, Ep. I, v. 156, sq.

o) EJUSD. A. P. v. 49. — Quin etiam Græci, quod memoratur quidem est dignum, verba a Romanis nonnunquam mutuabantur. QUINTIL. I. c. 1. §8.

p) Legas Dissertationem *de epitheto Achillis honoratus* (HORAT. A. P. v. 120), quam Præside Celeberrimo JOH. FRED. WALLENIO, publicæ obtulit censuræ Clarissim. JAC. SIMELIUS, Aboæ 1810: ubi (pp. 1—3) breviter & eleganter ea exponuntur, quæ necessitatem Græjæ Linguæ a Romanis usurpandæ attulerunt.

q) CICERO, *de Finibus bonorum & malorum*, L. III, c. 2, §. 5. Cfr. *de Officiis*, L. I, c. 31, §. 3. *Pro Flacco*, c. IV. §. 10. — Acni-

gæ amatores, cum patrio uti sermone, plerumque neglecto, interdum cogentur, asperitatem hujus, qua aures suas offendi querebantur, quodammodo lenire conantes, colloquia ipsa latine instituta Græcis oppleverunt vocabulis integrisque etiam loquendi formis. Fuit igitur Latina Lingua non semper ornata, sed sæpe etiam onerata Græcanico vestitu. Quæ res hodierno perspicuo illustrari potest exemplo linguæ Gallicæ, a plerisque Europæ gentibus, nec ab ulla fere magis, quam a Svecis (r), nimio plus cultæ & ad vernaculas ejusque ornandas adhibitæ. Cui abusui ne insignes quidem omnes satis obstitisse Latini videntur scriptores: eo tamen laudandi (r), quod vocibus istis peregrinis, flexione earum prudenter immutanda, domesticam indui formam curaverint. Quod, firmo non minus & limato præditum judicio, quam felici & eximio gaudentem ingenio, satis perspexisse constat HORATIUM, qui
Ver-

---

ter in istam, mulieres Romanas in primis honoratiores deturpantem, investus est Hellenomaniam JUVENALIS, Sat. III, v. 61, & Sat. VI, v. 186, sqq.

r) Cfr. *Svenska Akademiens Handlingar ifrån 1796, första del.* p. 231.

s) Non æque facile manum huic consilio dederunt plerique Svecorum auctores, quorum nempe multis valde fuit invisum, verba Gallica, in patria lingua usu jam adoptata, ad Svecicæ orthographiæ leges exarare. Ingeniis vero novis, quæ in eadem gente hodie exsisterunt, magnamque jam litterarum lucem sparsuros se minantur, mutantæ in peregrinis scripturæ rationem prorsus displicere & contemni, libellos primum menstruos, deinde bimestres, qui *Phosphoros* inferibuntur, legentibus nec est ignotum, nec mirum fortis videbitur.

verborum Græcorum Romanis commendans scriptoribus usum, ut *parce* hæc essent *detorta* (1), simul postulavit. Ex quibus disputatis forsitan jam illud occurrat, frequentia vocabulorum Latinorum, cum Græcis similium, non posse probari Grajam Linguae Romanæ originem. Consuetudo enim ut homines diversarum gentium inter se similes reddit, ita linguis, usu quotidiano mixtis, idem accidere affirmandum est.

Sed antequam examinare propius licet fidem narrationis Dionysianæ de ortu Aboriginum Græco, exquirendum duximus consideratius, sintne Romani Aboriginibus illis oriundi.

ROMULUM — conditorem gentis augustæ & excelsæ, virtutum atque rerum gestarum vere heroicarum perenni provehendæ memoria ad fastigium gloriæ splendidissimum, fatisque jubentibus, victoriarum immensa vi per orbem terrarum imperii sceptrum vibraturæ — sublimi illo sæptum robore virum, quo rudis, molliori nullo vitæ cultu mitigatus, præclari supereminet homo ingenii, populum suum præcipue composuisse ex Latinis, partim Alba deportatis, partim e vicinia hujus congregatis, mox est demonstrandum. Jam vero *grita* quidem est fabula, primos Urbis nuper Conditæ cives manum fuisse collectitiam hominum, e diversis gentibus terrisque oriundorum, & temeraria quævis atque audacia cœpta spirantium. Quæ tamen opinio nec per se probabilis videtur, nec fastis confirmata rite expensis. Infitiandum forte non est, plures etiam advenas in civium a Romulo fuisse
nume-

---

1) HORAT., A. P. v. 53.

numerum admissos; maximam vero partem & primariam Latini ipsi constituerunt. Primum enim animo valde difficulter comprehendimus, turba convenarum, compluribus utentium linguis, moribusque maxime dissidentium, qui potuerit ad eam congregari voluntatem & consiliorum consentionem, eaque in rebus gerendis conspirare concordia & amore (u), quæ necessaria profecto Romuli fuerunt civibus: haud quippe prædonum instar (v) confociatis, ut lucrum & quæstum e rapinis aliquantisper facerent, sed id quærentibus, ut securitatem contingerent civilem, illisque fruerentur fixis & stabilibus commodis, quæ, futuro tantum tempore consequenda, sub alia nulla fas erat conditione parari, quam ut imperio legum lubentes se omnes subjicerent, officiaque religiose colerent, harum jussu obeunda: quod quidem fieri nec potuit nec potest nisi inter homines, communium jam antea morum communisque linguæ vinculo junctos & copulatos. Constituta autem civitate, hi demum etiam alienos sibi adjungere possunt socios: qui in eundem cum ipso reipublicæ corpore sanguinem quasi & colorem jam mutantur, cum illos alimentorum instar hoc capiat, digerat sibi que assimilet. Ad illud
vero

---

u) Jure igitur SALLUSTIUS, facti quamvis veritatem in dubium non vocans: "Incredibile, inquit, memoratu est, quam facile coaluerint". *Bellum Catilin.* c. VI.

z) Quod perspexisse etiam videtur DIONYSIUS HALICARNASSENSIS, cum dicit Romulum excepisse istos advenas, *modo essent ingenui*. *Antiquitatum Romanarum* L. II, c. 15. (Ex interpret. GLENII, Hanoviae 1615.) Cfr. L. I, c. 92.

vero de miro & multigeno imperii Romani ortu commentum adhærescit quidem famosi illius Aſyli memoria, quod Romulum, exordia Urbis meditantem, ferunt aperuisse. Cui quidem traditioni etſi rerum Romanarum omnes fere favere amant ſcriptores (x), haud tamen ſcio, an ſit eadem ejusmodi, ut acriori ſubjecta examini falſa videatur atque ficta. Qui enim in ipſam paullulum introſpexerit Aſylorum rationem, vix, putamus, negabit, in gente tantum perfectioris jam imbuta religionis ſenſu de illis inſtituendis cogitari. Eſt ſcilicet hoc maxime ſolemne hominibus, quorum agreſtes mentes prima illa adhucdum inſuſcantur barbarie, ut univerſam rerum naturam æque habeant anguſtam, numinaque ſua omnibus æque violari poſſe locis credant. Priuſquam igitur quædam loca ceteris æſtimabunt ſanctiora, ad exquisitiorem quandam rerum cognitionem perveniant neceſſe eſt, quæ viliora iis alia reddat & vulgaria, alia vero excelliora atque veneranda. Quando autem ſana (y) incipiunt exſtinere, divo cuidam dicant-

---

x) TITUS LIVIUS, *Hiſtoriarum ab U. C. L. I.*, c. 8. LUC. ANNEUS FLORUS, *Rerum Romanarum L. I.*, c. 1, ſ. 9. VELLEIUS PATERCULUS, *Hiſtoriæ Romanæ L. I.*, c. 8, ſ. 5. PUBLIUS VIRGILIUS MARO, *Æneidos L. VIII.*, v. 342. PUBLIUS OVIDIUS NASO, *Faſtorum L. III.*, v. 431. DIONYSIUS HALICARNASSENSIS, loc. cit. PLUTARCHUS, *Vita Romuli*.

y) Neque ulla ſana Aſylorum ſanctitatem mox videntur adepta, ſed temporis ſucceſſu, poſtquam cultu numinis cujuſdam dii inclaruiſſent: ut e. c. templum *Delium*, Apollini ſacrum, de quo mentionem facit LIVIUS, *L. XXXV.*, c. 51. De Romuli autem Aſylo ne

dicanda, vitæ cultu jam gaudent haud spernendo, honestatisque notionem & melius perspicunt & explicatius mentis recessibus elicere valent. Quæ omnia adesse jam debent, ubi de Asylo quodam aperiendo & colendo inter mortales conveniat. Cave autem credas, ejus fuisse indolis divorum & sacrorum cultum, qui tum temporis Latii tenebat incolæ (z). Immo ne postea quidem, saltem quantum nobis constat, Asylum quoddam a Romanis proprie fuit institutum: cujus vel nomen ipsum, Græci manifeste idiomatis, in Lingua Latina non satis videtur usitatum & familiare. Quid? quod dubium videtur, annon tota ista Asylorum religio quiddam sapiat orientale (a), cujus quidem in Italia minime quærenda sint vestigia. Fingere autem fuisse Asylum, in quod a Romulo invitatis cujusvis gentis confugere licuerit hominibus; perspectu tamen erit difficillimum, quæ fuerit causa, qua impulsû in tutelam Romulo

D

hi

ullo quidem indicio constat, cui fuerit Deo dicatum; quod haud levi est argumento, id ipsum vix unquam exstitisse. Vide DIONYSIUM & PLUTARCHUM, ll. cc.

- z) "Aulonum adeoque Aboriginum & Latinorum religiones videntur fuisse valde simplices". HEYNE, adnotat. ad *Virg. Aen. L. VIII.*, p. 196. (*P. Virg. Maronis opera, varietate lectionis & perpetua adnotatione illustrata a CHR. GOTTL. HEYNE.* Editio altera, Lipsiæ 1787, Tom. III.) Digna est, quæ avidè legatur, disquisitio, quam egregiam instituit criticus ille acutissimus & solertissimus, veterum Italiæ mythorum & religionis: summo quidem jure indignatus, corruptos adeo esse illos Græcarumque fabularum permixtione interpolatos. Vide *Excurs. IV & V ad Aen. L. VII.*

a) Vide, si placet, DEUTERON. C. XIX, v. 3, seqq.

hi sese tradiderint. Haudquaquam in illis rerum primordiis ea fuit ratio hominum ad civitates qualescunque constituendas congregandorum, ut easdem sibi aliquando putarent relinquendas. Laxæ erant imperii habentæ, juris valde soluta vincula: neque se ex illis quisquam cupiverat expedire. Commentitia igitur sunt habenda, quæ de urbibus narrantur, tyrannide, paucorumve potentia pressis, quarum plures incolæ, tædio capti malorum istorum domesticorum, solum vertere constituisent, ad Romulum fugere festinaturi (b). In iis tantummodo societatibus civilibus, ubi legibus obtemperandum est certis & definitis, omniaque, quæ agere quisque velit civis, ad harum normam diligenter sunt componenda, contumacissimus jam quisque & protervisimus vincula odisse solet acerbissime hæc adstrictora: quibus igitur exsolvi se vehementer cupit. Præterea non est reticendum, rudium gentium homines difficilius a se invicem discedere. Cum enim sit illis

robur & æs triplex

circa pectus,

omnis, quem poscit humanitas, sensus usque eo vacuum, ut vix ullam agnoscant cognationem cum exteris, hos intestissimos tantum sibi hostes (c) judicantes: commercio quodam cum

b) DIONYSIUS HALIC. I. c.

c) Tristissimum hujus rei est documentum ipsa hæc vox *hostis*: quam antiquitus (CICERO *de Off.* L. I, c. 10,) idem significasse constat, ac *peregrinus*. Juvat verba heic subjungere auctoris Germani vere egregii, rem apprimè illustrantia, "Es ist bekannt genug, daß bei den meisten, wo nicht allen rohen Völkernschaften,

cum iis misceri non possunt, sed idem maxime averfantur.
Soliis culturæ præclaro dono, quæ mortalium profecto semper
emollit mores nec finit esse feros,

hoc debemus, quod præcordiis tenerrimi amoris affectu motis,
sua quasi sponte, brachia nostra cuique, quem humana indu-
tum forma conspiciamus, ignotissimo licet & e terris disjun-
ctissimis adveniendi protenduntur, ejusque ori nostra porri-
guntur oscula. — Quod si vero Romulus, Asyli ope, collu-
viem istam gentium diversarum ad se potuisset allicere, stul-
tissimum certe & vehementer ipsi noxium hoc fuisset consi-
lium. Quid enim inde fuisset expectandum? Certe civitates
illæ, quarum fugitivos Romulus in suam recepisset, eo ipso
fuissent provocatæ ad bellum ipsi inferendum, urbisque,
quam molitus erat, spiritum in partu quasi suffocandum.
Neque tamen omni carere fundamento hanc de Romuli Asylo
narrationem, contendere audemus. Quin potius ultro fatebi-
mur, conjiciendum nobis videri, Romulum in loco, ubi

D 2

Asy-

worunter ich hier überhaupt solche verstehe, welche bloß civil,
aber nicht human sind, die Ausdrücke Ausländer und Feind
gleichbedeutend sind. Den Grund dieser häßlichen Synonymie
erinnere ich mich nicht irgend angegeben gefunden zu haben, allein
er ist gar nicht schwer aufzufinden. Wenn nämlich die Menschen
nur aus Furcht vor feindlichen Ueberfall von ausen in Staaten
zusammentraten, was war natürlicher, als daß sie nun auf alle
und jede, die nicht mit ihnen verbunden waren, mißtrauische
Augen richteten, und den Grundsatz aufstellten, wer nicht mit
ihnen sei, sei wider sie". J. G. CRUBER, *Über die Bestimmung
des Menschen*. 2:1 Th.

Asylum ejus collocant, sacra quædam curasse, horumque vi-
cives suos futuros & inter se concordēs & ipsi addictos effe-
cisse. Quos tamen non nisi ejusdem gentis, Albanæ vel
Latinæ, fuisse subolem, plurimam saltem & potiorem si
spectes partem, non possumus non statuere. Consulendi
autem sunt ipsi Romanorum historici.

Hi igitur jam affirmant, Romulo Asylum aperiēte
auctum tantum, haud, quantus quantus fuit, advenis hinc
atque illinc confluentibus compositum fuisse, civium surgentis
Urbis numerum. "Supererat, inquit LIVIUS (d), *multitudo*
Albanorum Latinorumque: ad id pastores (e) quoque accesse-
rant". Patet ex his, non parvam fuisse hominum vim, quæ
Romuli auspiciis Alba profecta Romam condidit, cum multi-
tudinis nomine heic inlignitur. Asylum autem *adjiciendæ*
multitudinis causa fuisse apertum, idem testatur scriptor (f).
FLORUS vero ita: "Mira vis hominum, | *Latini Tusciq; pa-*
stres: quidam etiam transmarini, Phryges, qui sub Aenea,
Arcades, qui sub Evandro duce influxerant (g)". Paucissimi
igitur erant trans Jonicum mare oriundi. Neque *Tusci* illi
pa-

---

d) L. I, c. 6.

e) Pastores, quorum mentionem facit Historiæ Romanæ lumen, pro-
prie certe erant Latinæ regionis incolæ: quippe qui nomadica æta-
tem transegerunt vitæ ratione, ut infra erimus ostensuri, Aborigi-
num ortum exquirentes.

f) L. I, c. 8.

g) L. I, c. I, f. 9.

pastores (h) multi fuisse videntur. Haud enim ipsa gens Etrusca pastoritiam degit vitam, cum agrorum cultu, mercatura, varique generis industria floruerit quæstumque ex iis fecerit uberem (i). Neque prætermittendus est VELLEJUS PATERCULUS. Habet enim ille hæc: "Id gesit Romulus (sc. Urbem condidit), adjutus *Legionibus Latini avi sui*: libenter enim iis, qui ita prodiderunt, accesserim, cum aliter firmare urbem novam, vicinis Vejentibus aliisque Etruscis & Sabinis, cum imbelli & *pastorali manu* vix potuerit. Quamquam, jam Asylo facto inter duos lucos, *auxerit* (k).

Rejicienda etiam eorum est opinio, qui, Marini, Luperorum nescio cujus a SERVIO citati poetæ, testimonio habentes fidem, urbis Romæ prima fundamenta longe ante Romulum, a Græcis (quod facile intelligas), posita (l) promuntiant, hunc restauratorem tantum operis appellandum esse affirmantes, non conditorem. Quos scilicet vel solum loci, ubi condita fuit Urbs, refellere videtur ingenium. Qui enim urbes sibi proponunt condendas, ii non modo commodum & idoneum, verum etiam jucundum & amœnum eligere plerumque

---

h) Incolarum Etruriæ mentionem infra faciemus sollicitius

i) Descriptionem memorabilis istius gentis, jucundam satis, exhibet DIODORUS SICULUS, *Bibliotheca Historica* L, V, c. 40.

k) Loc. supra cit.

l) Argumenta ad hanc rem demonstrandam prolata exhibet *Commentatio* Præclarissimi J. L. WICKELGREN, *de Roma ante Romulum*, Lundæ 1801. Cfr. FÜNCKIUS, *de Orig. Et Fuerit* L, Lxx L, II, c. 3, §. 4.

que solent situm. In Romam autem neutrum horum quadrat. Prospectu excepto, quo in collibus suis vicinum super mare eminens non potest non pulcherrimo gaudere, quibusdam laborat incommodis, quæ faciant, ut saltem pluribus aliis antecellatur locis. Mira igitur illa, quæ infans hocce loco passus erat Romulus fata, quibusque tamen feliciter fuit explicatus, eundem ipsi locum sine dubio adeo carum & prorsus sanctum reddiderunt, ut, melioribus posthabitis, hunc urbi suæ condendæ maxime opportunum censuerit (m). Fuit quidem

-
- m) Convenire nobis cum auctore inter Germanos eximio, non sine voluptate intelleximus. Liceat ejus adferre verba, vel pluribus nominibus memoratu digna. "Hier (loquitur de vicinia Tiberis) war eine Niederlage früherer Cultur, so dals einige sogar ein Rom vor Rom angenommen, und die neue Stadt auf Trümmern einer ältern zu finden vermeint haben. Das letzte ist ohne Grund, da Rom wahrscheinlich ein Colonie von Alba-Longa unter der Anführung zweier glücklicher Abentheurer war: denn unter andern Umständen würde man diese *traurige Gegend* schwerlich gewählt haben". JOH. GOTTFRIED VON HERDERS *Ansichten des klassischen Alterthums*. Nach dessen *Ideen geordnete Auszüge aus seinen Schriften* - - - von D. J. T. L. DANZ. 2te Abth. p. 17, sq. Maxime quidem inviti heic discedere cogimur a sententia elegantissimi peregrinatoris C. V. VON BONSTETTEN, qui pulcherrima conatus est ratione ostendere, indolem loci, ubi jam sita est Roma, antiquiori tempore non meliorem tantum, quam hodie, sed longe etiam præstantissimam fuisse. Erravit autem ille, & dulcissime erravit. Iter enim in Italiam eo consilio facientis, ut suis videret oculis scenam, ubi res evenerunt, quæ in libris sex posterioribus Aeneidos adumbrantur, phantasiam vehementer ceperunt imagines, a vate immortalis oblatæ. Quod dubium certe erit nemini

quidem Romulus huic ita quasi adfixus loco, ut & illius, & fratris, Urbisque etiam ab his conditæ inde derivanda nonnullis visa fuerint nomina: quorum, si antiqua Rumonis appellatione Tiberis forte venerat, cognatio neminem facile fugit

---

vel sola hæc ipsius legenti verba. "Eine Meile vom Meer erhebt sich eine Kette vulkanischer Hügel fünf hundert Fufs hoch. Zwischen ihnen und dem Gestade des Meers breitet sich eine tiefe und fruchtbare Ebene aus. Diefs ist die Schauplatz der sechs letzten Bücher der Aeneis, den ich jetzt beschreiben will, als wenn ich ihn zur Zeit des Aeneas hätte sehen können. - - Der Wald gleicht nicht unsern gemeinen Wäldern, die aus einer und derselben Art von Bäumen bestehen. Längst dem Flusse haben Pappeln und Eichen ihr Gebiet: in die Ebene erhebt sich die hohe Fichte, die, wie eine Wolke, über die Bäume des Waldes emporragt, und mit ihren leichten Sonnenschirm die Gipfel der höchsten Bäume beschattet. Die Ulme mit ihren runden Krone steht den schlanken Cypressen zur Seite und das grauliche Grün der Olive contrastirt mit dem dunkelfarbigen Laube der grünen Eiche oder mit dem Glanze des wohlriechenden Lorbeers. - - So beschaffen war zu Aeneas Zeiten das Land des Latinus, wie ich es im Virgil und am Ort und Stelle selbst traf". C. V. v. BONSTETTENS *Reise in die klassischen Gegenden Roms, zur Schilderung ihres ehemaligen Zustandes bearbeitet von K. G. SCHELLE*. 1er Th. p. 84, 86, 87. Profecto, cujus animus divina Poëseos viriditatis antiquitatis amore adeo est incensus, is sive Scamandri Tiberisve ripas invifat, sive insulam Phæacum aut Calypsus adeat, vel tristis conqueratur rerum naturam jam esse mutata, vel nullam plane observans dissimilitudinem, poëtæ pictura etiam in ipso loco oculos suos præstringi felicissimus fatebitur: neque recordari poterit, poëseos semper esse, fingere, veraque reddere pul-

fugit (n). Quoquo autem modo hæc omnia se habent, tamen videtur affirmandum, nullam eo loco, quo Romæ posuit fundamenta Romulus, ante hoc tempus floruisse urbem. Cum enim plures testentur rerum Romanarum scriptores, ad novæ urbis tutelam vallum ab heroë esse factum: id jam demonstrat, nulla existisse antiquioris urbis vestigia.

Cui

---

ciora. Ferventis phantasie forte minus deceptus imaginibus, meliusque idcirco veram rerum speciem intuens, exquisitissimus ille tam puleri quam ridiculi animadversor, Illustrissimus Comes EHRENSVÂRD, fere alia omnia habet. "Af alla trakter", inquit, "är ingen så ful trakt, som ikring Rom, men blir en väcker trakt i jämförelse med den ikring Åbo". *Resa til Italien*, 1780, 1781, 1782. p. 18.

- 2) "Quod si verum est & ex antiquioribus sumtum, quod Servius ad libr. VIII, 90 & alibi habet, ut Tiberis priscum nomen *Rumon* fuerit (neque illud adeo abhorrens ab antiquissimo aquarum & amnium nomine per Celtas & Græcos vulgato, *Rha*, *Rho*, *Rhu*, *Rhin*, *Rhiw*, *Rhei*, (*ῥέω*, *ῥόος*)), non improbabile sit, urbis nomen a flumine esse ductum, & omnia alia, quæ narrantur, pro commentis feriorum ætatum esse habenda". HERNÆ, *Excurs. IV ad Virg. Aen. VII*. Neque tamen nobis persuadere possumus, *Rumon* nomen quoddam proprium fuisse, cum aliud Tiberis antiquum nomen: *Albula*, ipse proferat VIRGILIUS, *Aen. L. VIII*, v. 332, & post illum OVIDIUS, *Fastorum L. II*, v. 339, *L. IV*, v. 68, *L. V*, v. 646. Hoc tamen non impedit, quominus commune & appellativum fluminum nomen *Rumon* esse potuerit: Tibrinque κατ' ἔξοχην eo venisse, æque ac Roma ipsa Urbis tantum nomine frequentissime est significata. Quin etiam verbum *Rivus* aliquam cum *Rumone* habere videtur cognitionem.